

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Професор Василь Василюк:

Не кожному судилося здолати такий високий життєвий рубіж. Не всі, хто цієї вершини досяг, наповнили її таким багатим змістом, як це вдалося зробити завідувачу кафедри біології, екології та методик їх викладання Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, доктору медичних наук, професорові Василю Василюкові, автору більше 180 друкованих робіт, 8 патентів на винаходи, 3 авторських свідоцтв, 6 раціоналізаторських пропозицій.

Сьогодні наша розмова з ювіляром проходить у зворушливій, невимісній обстановці, з оглядом на поважний вік і багатий життєвий досвід.

— Василю Миколайовичу, життєвий старт — це, звичайно, дитинство. Які Ваші найяскравіші спогади з дитячих літ?

— Народився я 25 серпня 1938 р. в с.Новосілка Заліщицького р-ну Тернопільської області в селянській родині. Батьки для мене були і залишилися на все життя взірцем працелюбності, справедливості, високого сумління. У 9-річному віці мені довелося бути живим свідком Голодомору, в 16 років уже працював поруч із дорослими: орав, сіяв, косив, збирав уражай. Дитинство припало на трагічні роки. Перед очима, як в кіно, пропливають сповнені жаху життєві кадри, які запам'ятовуються завжди: страшний день, коли я наповнів осиротів: мій батько, Микола Дем'янович, після приходу других «совітів» служив на Далекому Сході, а 1947 року до нас прийшла звістка, що він загинув на війні з Японією; жахіття ще одного чорного дня,

коли біля сільради «енкаведисти» жорстоко вбивали патріотів-односельчан, а їх родичів виселяли на Сахалін, Курили, до Сибіру — так представники радянської влади розправлялися з тими, хто боровся за незалежність України (у нашому селі дислокувався цілий гарнізон цих негідців, які вночі виходили на своє криваве «полювання»); а ще розруха 1947-го... голод... бабуса позичила в сестри жита, щоб засіяти свій клатчик землі, бо вони з мамою ледве справлялися, щоб вижити в таких страшних умовах. Таке не забувається...

— Дитинство — це насамперед шкільні роки. Школа у Вашому житті: вчителі, предмети, однокласники. Яке місце належить їм у формуванні майбутнього доктора медичних наук, професора Василя Василюка?

— Шкільний період був тяжким, проте дуже цікавим. На весь перший клас ми мали один червоний олівець, щоб замалювати яблучка на малюнку. Не було ні ручок, ні зошитів, а про телевизор чи радіоприймач не було й мови. Не те, що в нинішніх школярів... Ходив до середньої школи пішки (в неділю туди, а в суботу назад, і в дощ, і в сніг, і в морози), бо транспорту тоді не було. Один раз на тиждень пошту із с. Касперівці в Новосілку доставляли кіньми. Єдиним вікном у світ для мене стала книжка: будучи постійним читачем бібліотеки, разом із книгами подорожував світом, знайомився з іншими країнами, дізнавався багато цікавого і корисного, насолоджувався художніми творами великих письменників і поетів. У школі були чудові вчителі. З особливою теплою згадкою вчительку німецької мови Олену Микитівну, у якої був одним із кращих учнів (до слова, і зараз продовжую вивчати цю іноземну мову).

1953 року, босий, голодний, у сукній-такій одязі, я прийшов до директора Касперівської школи, здолавши пішки 12 кілометрів, бо ж автобуси тоді не ходили. В кишені у мене було свідоцтво лише з однією четвіркою. Він подивився на мої успіхи й чомусь сказав, що після закінчення школи скерує мене в Дніпропетровськ, у політехнічний інститут. Це був рік смерті Сталіна — в школі оголосили

траур, усі вчителі плакали, ридали...

А взагалі навчання в школі приносило мені велике задоволення, тому що педагоги були віддані своїй справі, талановиті, працелюбні і дуже любили учнів. Спочатку у мене була найяскравіша дитяча мрія: обрати таку професію, щоб вистачало коштів на їжу (в той час я завжди хотів їсти). Чомусь здавалося, що найбільше для цього підходить професія геолога чи пілота...

— «Школа — інститут» — це не просто короткий відрізок часу між випускними та вступними іспитами, а вибір життєвої стратегії, вектора всієї наступної життєдіяльності. Ваші життєві пошуки в цей період. Що схилювало Ваш вибір на користь медицини?

По закінченні школи було чимало порад: директор школи радив поступати до лісотехнічного інституту, класний керівник — на філологічний факультет Львівського університету, вчитель географії — на вечірній факультет Політехнічного, вітчим хотів, щоб я пішов у сферу торгівлі. Та коли я бачив на власні очі багато страждань і смертей рідних, близьких людей, бажання стати лікарем почало домінувати над іншими: хотілося допомогти, зарадити, щось змінити для цих практично беззахисних односельців. Хоч і не був впевнений, що мені, простому сільському хлопчині, це вдасться.

Якось ми з бабусею були на ринку в Чернівцях, продавали різну селянську продукцію, щоб купити зошитів, ручки і т.д. Проходячи біля гуртожитку медичного інституту, я й кажу: «От якби вдалося вступити сюди й жити в цьому гуртожитку...». Бабуса у відповідь: «Якщо дуже захочеш, то так і буде!». Проте все-таки найбільшу роль на майбутній вибір професії зіграли слова моєї матері, що стали останньою краплею у моїх сумнівах: «Навіть священник віддав свого сина вчитися на лікаря!». Через рік, після успішного складання іспитів, я став студентом Чернівецького медичного інституту.

— Інститут, тим більше медичний, — це ціла епоха у життєвому і фаховому становленні особистості. Згадайте найяскравіші епізоди, віхи, колізії Вашого студентського життя.

— Не уявляєте, яка це була радість! Навчатися в медичному інституті на початкових курсах було доволі легко, я любив хімію, гістологію, біологію, філософію, історію. Фізіологія та анатомія людини давалися трохи важче, але моя наполегливість тут зіграла свою роль. Наш куратор Михайло Шевчук нас опікав, допомагав. Мені дуже пощастило, бо всі, хто мене оточував, були золотими людьми, уважними, чуйними, до того ж — непересічними особистостями. Чернівецький медичний інститут відкрили ще в 1944 році, і тоді більшість викладачів — професори, доценти — прийшли сюди з дипломами престижних університетів Європи. Маючи таку престижну освіту, вони були раді, що залишилися живими, не потрапили під колеса безжалісної сталінської машини і можуть реалізувати себе як викладачі, отримати шанс на наукові пошу-

ки. В кожного з нас вчителі вкладали серце та душу. Особливий інтерес у нас, студентів, викликали лекції з фармакології, які читав професор Григорій Писько, що також був куратором нашої групи, а також професорів Олени Самсон, Володимира Тригера, Натана Щупака та інших.

Та був усе-таки момент, коли мені

захотілося перевестися на біологічний факультет, але, як мовиться, розум взяв гору і я не вчинив цього необдуманого кроку. Згодом було бажання навчатися у Ленінградській військово-медичній академії. Але й воно минуло, тому я продовжив навчання в медінституті. Біохімія, мікробіологія були улюбленими предметами, вивчав із захопленням ці науки. Особливо мені запам'ятався останній курс і місто Кіцмань, де проходили субординатуру в районній лікарні. Завдяки головному лікареві ми мешкали та харчувалися в лікарні, але натомість не мали права виходити надовго за межі медичного закладу...

— Післяінститутський період у кожного свій, тобто своєрідний. Що було особливого у Ваших життєвих пошуках з дипломом лікаря в руках?

— У 1961 році, після закінчення навчання на лікувальному факультеті Чернівецького медичного інституту мене направили на роботу головним лікарем дільничної лікарні у село Королівка Борщівського району на Тернопільлі. Щоправда, тоді я вже обрав собі супутницю життя, але дуже хвилювався, чи її батьки погодяться на цей шлюб, бо я з простої родини, а батько моєї обраниці обіймав високу посаду — був секретарем райкому партії. Гадав, якщо нічого не вийде, то просто викраду свою кохану й майномо удох на Донбас чи на Північ.

Однак усе склалося як належить, бо в цьому плані у мене була солідна «група підтримки», тобто майбутня теща, яка, до слова, зверталася до мене лише на «ви» й «Василю Миколайовичу». Я її полюбив синівською любов'ю, бо завжди відчував таке піклування, як від рідної

матері. Отож уже разом з дружиною ми почали освоювати професійну ниву. Хоч зауважити, що робота в сільській місцевості мала особливий, так би мовити, колорит, але, як молодий спеціаліст, я завжди хвилювався, щоб не допуститися лікарської помилки. Тому і днював, і ночував у лікарні, при мені завжди були підручники, довідники. Як і раніше, багато читав професійної літератури. Навів контакти навіть з директором аптеки, аби в разі якихось неточностей у написанні рецепта виправити помилку. Згодом розпочалася нова сторінка моєї терапевтичної практики, але вже на посаді лікаря-ординатора Тернопільського обласного госпітально інвалідів війни в місті Залішки.

— Шлях у науку... Як поєднувалась теорія і практика у конкретній життєдіяльності науковця і лікаря (наукова і фахова творчість)?

— Саме у цей період на курсах в Харківському інституті підвищення кваліфікації лікарів слухав лекції майбутнього академіка АМН України Любові Малої. Там я й «заразився» таким вірусом, який має назву «наука» (хоча, напевно, він поселився в мені ще з часів навчання в інституті). А тут оголосили доленосне для мене рішення: кафедра терапії Харківського інституту підвищення кваліфікації лікарів дає мені направлення в аспірантуру, також була рекомендація й від Тернопільського облздороввідділу і пропозиція вступити до клінічної ординатури. Я погодився на ординатуру, з'ясувавши, що заняття відвідуватиму ті ж, що й аспіранти. Наукові дослідження, започатковані під час клінічної ординатури, заклали основу всіх моїх подальших розробок. Відтак мене скеровують на кафедру нормальної фізіології до Львівського медичного інституту, де на той час її науковці освоїли найновіші методи з ферментології. Моя наукова робота присвячена, власне, цій тематиці, зокрема визначенню активності ферментів у хворих на пептичну виразку. Завдячуючи завідувачу кафедри, професорові Якову Складу, моєму наставникові й керівникові з освоєння цих методик, Лідії Карпенко та й іншим працівникам, за два роки я підготував та успішно захистив в Чернівецькому медінституті кандидатську дисертацію на тему «Активність деяких цитоплазматичних ферментів (холінестерази, моноаміноксидази, гістамінази) у хворих на

виразкову хворобу та хронічний гастрит».

— Чим було наповнене Ваше життя у період від кандидатської до докторської дисертації?

— Життя було наповнене подіями, несподіваними пропозиціями. Мені повідомили, що є місце асистента в Киргизькому медичному інституті на кафедрі факультетської терапії в місті Фрунзе (нині — Бішкек). Незважаючи на те, що в мене малолітній син, я придбав квиток на літак цей райський куточок з'їжджалися колишні переселенці із Сибіру, люди шукали кращого місця для життя. Для мене ж цей період життя став своєрідним випробуванням на міцність, професійну зрілість. Окрім роботи в інституті, одночасно працював ще й в реанімаційному відділенні столиці Киргизії, в Республіканській клінічній лікарні, консультував мешканців міста Фрунзе під час ургенції в санавіації. Але спочатку доля мені піднесла сюрприз: я винайняв квартиру, завіз вугілля та написав дружині, щоб приїздила. Лише на цьому добу дісталася вона нашого помешкання. Зустрівши дружину, сина та тещу, зранку вже відбув на летище, бо мав чотиримісячні курси підвищення кваліфікації в Новосибірському медичному інституті. Отож бачилися ми лише півдоби. В Новосибірську я, звісно, відвідував курси, але треба було забезпечувати сім'ю,

тож ще влаштувався лікарем на підстанцію швидкої допомоги «Затулінка», де згодом мене призначили головним лікарем. Наукове життя в Новосибірському медінституті, як кажуть, було джерелом: там працювали багато визначних науковців, ректором був академік АМН СРСР, професор Ваїль Казначеев. Пригадую їхні наукові конференції, де активно розвивали тему генетики. Професор Казначеев читав неперевершені за своїм науковим наповненням лекції. Також мене зацікавили книжки з методології діагнозу, які принесли на кафедру його учні. Аби опанувати викладений у них матеріал і використати в клінічних дослідженнях, я витратив більше десяти років і все, чого досягнув, виклав у власній статті «Основи клінічного мислення».

Роботу над докторською розпочав ще 1969 року. Продовжував у 1970-х роках,

після повернення в Україну, де працював асистентом кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Тернопільського медичного інституту. Це були, так би мовити, фрагментарні дослідження, підготовка до серйозної праці. Робота тривала навіть під час відпусток. Під керівництвом видатного вченого, члена-кореспондента АМН України, заслуженого діяча науки та техніки України, керівника Науково-дослідного медико-токсикологічного центру Г.Т.Писька впродовж багатьох років вивчав вплив етонію на процес загоєння експериментальних ушкоджень шлунка на білих щурах і морських свинках. 1986 року підвищував кваліфікацію на кафедрі пропедевтики внутрішніх хвороб першої медичної академії ім. Сеченова та водночас виконував і певні дослідження майбутньої докторської дисертації «Гістоавтордіагностика: вплив етонію на процеси регенерації слизової оболонки шлунка на білих мишах». Чотири рази мою докторську дисертацію не затверджували, бо не було рішення фармкомітету, а потім перед самим захистом мене викликали до Москви у фармкомітет захистити свій препарат Етонію. Так, завдячуючи препарату, захистив дисертацію. Це було 25 травня 1990 року. І вже у вересні я отримав диплом доктора медичних наук.